

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา¹

สราวุธ สังข์มิ่ง²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎี และหลักกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงและเหตุการณ์ในความผิดฐานฉ้อโกง โดยจากการศึกษาทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด และเจตนารมณ์ของความผิดฐานฉ้อโกงและเหตุการณ์ในความผิดฐานฉ้อโกง และพบว่าในปัจจุบันความผิดฐานฉ้อโกงเป็นปัญหาการก่ออาชญากรรมในด้านทรัพย์สินที่ได้ปรากฏขึ้นเป็นประจำ และมีผลกระทบต่อประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งความผิดฐานฉ้อโกงนั้นเป็นความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินในรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยเป็นเวลานาน และมีรูปแบบของการกระทำความผิดที่มีความหลากหลายและแบบล้นมากขึ้นตามแต่ละยุคสมัย ซึ่งแต่เดิมอาจจะเป็นการกระทำความผิดโดยบุคคลเดียว ต่อมามีการพัฒนาเป็นการสมคบกันของบุคคลหลายคนเพื่อกระทำความผิด จนในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาไปถึงการก่อตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อหลอกลวงผู้เสียหาย แต่ทั้งนี้ก็เชื่อว่ากฎหมายอาญาของประเทศไทยจะบังคับเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้ในทุกฐานความผิด เนื่องด้วยตามหลักกฎหมายอาญาของประเทศไทยการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดตามความในมาตรา 2 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งตรงกับหลักภาษิตกฎหมายทั่วไปที่ว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ” และนับตั้งแต่ได้บัญญัติประมวลกฎหมายอาญา ปรากฏว่าความผิดฐานฉ้อโกงมิได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขและเพิ่มเติมในเนื้อหาสาระสำคัญแต่อย่างใด (เพียงแค่แก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษโดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 26 พ.ศ. 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเหตุการณ์ของความผิดฐานฉ้อโกง ซึ่งผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงจะต้องรับโทษหนักขึ้นก็ต่อเมื่อเข้ากรณีตามมาตรา 342 และ 343 เท่านั้น แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า เหตุการณ์ในความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 342 และ 343 ยังมิได้ครอบคลุมถึงรูปแบบของการกระทำความผิดในลักษณะอื่น ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยมิได้บัญญัติให้กรณีเหล่านี้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นแต่อย่างใด จนเป็นเหตุให้เมื่อเกิดข้อเท็จจริงบางประการที่ประชาชนเห็นว่าเป็นความผิดและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน แต่กฎหมายก็ไม่สามารถ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประทีป ธนียผล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑา วงศ์ทองสรรค์ และรองศาสตราจารย์รัล เล็งวิทยา

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับการกระทำของบุคคลเหล่านั้นได้ เนื่องจากไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา ยังไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดให้สาสมกับความผิดหรือความอุกฉกรรจ์ของการทำความผิดได้อย่างครอบคลุม และมีความบกพร่องอีกหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่งเกี่ยวกับการร่วมกันกระทำความผิดฐานฉ้อโกงตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 และมาตรา 343 แล้ว จะเห็นว่าไม่ได้มีการบัญญัติให้ลงโทษผู้กระทำความผิดให้หนักขึ้นหากการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงได้กระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป กฎหมายกำหนดเพียงว่าการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงไม่ว่าจะโดยกระทำโดยบุคคลเดียวหรือตั้งแต่สองคนขึ้นไปก็ตามจะถือว่าผู้ที่ร่วมกระทำความผิดเป็นเพียงตัวการร่วมตามมาตรา 83 โดยกำหนดให้ได้รับโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 เท่านั้น ซึ่งอัตราโทษที่กฎหมายบังคับก็มีอัตราโทษเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติแต่อย่างใด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์มาตราอื่น ๆ เพื่อให้ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก็จะมีการบัญญัติไว้ซึ่งจะนำจำนวนผู้กระทำความผิดมาเป็นหลักในการพิจารณา เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท แต่หากเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 335 (7) ลักทรัพย์โดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปอันเป็นเหตุฉกรรจ์กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น

นอกจากนี้ ความผิดฐานอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายอาญา ก็ได้มีการนำจำนวนผู้กระทำความผิดมาเป็นหลักในการพิจารณาบัญญัติให้ต้องรับโทษหนักขึ้นด้วย เช่น ความผิดฐานหลบหนีไประหว่างที่ถูกคุมขังโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ตามมาตรา 190 วรรคสอง ความผิดฐานช่องโจร ตามมาตรา 210 ความผิดฐานโทรมหนิง ตามมาตรา 276 วรรคสาม และมาตรา 277 วรรคสี่ ความผิดฐานบุกรุกโดยร่วมกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป ตามมาตรา 365 (2) เป็นต้น

ประเด็นปัญหาที่สองเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงโดยอาศัยความเชื่อทางศาสนา กล่าวคือ สถาบันศาสนาพุทธ เป็นสถาบันสำคัญที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยพุทธมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยล้วนแต่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นอัตราร้อยละ 93.46% ของประชากรทั้งประเทศ เหตุผลในการเลือนับถือศาสนาของแต่ละบุคคล เช่น นับถือตามครอบครัว บรรพบุรุษ หรือ ความเชื่อความศรัทธาตามคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นต้น ด้วยความเชื่อและความศรัทธาดังกล่าว ที่สำคัญเรื่องหนึ่งคือได้แก่คำสอนเกี่ยวกับการให้ทาน เช่น การบริจาคสิ่งของหรือปัจจัยไม่ว่าจะเป็นการให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งพุทธศาสนิกชนชาวไทยนิยมมาก ได้แก่การทำบุญกับวัดกับพระภิกษุสงฆ์ เพราะเชื่อว่าการทำบุญดังกล่าวจะได้ผลบุญตอบแทนที่ยิ่งใหญ่ โดยสังเกตได้จากงานบุญแต่ละครั้ง เช่น งานทอดกฐินในช่วงเทศกาลแต่ละครั้งมีรวบรวมเงินได้เป็นจำนวนมาก และการให้ของศาสนาพุทธถือเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ไม่ว่าจะเป็นการให้ทานการบริจาค

การทำบุญการกระทำเหล่านี้ล้วนเป็นการกระทำด้วยใจที่บริสุทธิ์นอกเหนือเหตุผลอื่นใดทั้งนั้น ความศรัทธาหรือความเชื่อไม่สามารถวัดออกมาเป็นค่าหรือปริมาณใด ๆ ได้ เพราะฉะนั้นการหลอกลวงโดยอาศัยความเชื่อศาสนาเพื่อหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองนั้น จึงเป็นการกระทำที่มีลักษณะร้ายแรงกว่าการหลอกลวงกรณีปกติ อีกทั้งการกระทำความผิดโดยการแอบอ้างดังกล่าวจะทำให้ผู้ถูกกระทำเชื่อและคล้อยตามได้โดยง่ายโอกาสที่ความผิดจะสำเร็จนั้นมีสูง เพราะสถาบันศาสนาเป็นสิ่งที่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ล้วนมีความเคารพมีความเชื่อถือศรัทธาเป็นพื้นฐานภายในจิตใจอยู่แล้ว

ประเด็นปัญหาที่สามเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนความเสียหายหรือจำนวนทุนทรัพย์ในความผิดฐานฉ้อโกง ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 จะเห็นได้ว่า นำหลักจำนวนผู้เสียหายพิจารณาลงโทษผู้กระทำผิดให้หนักขึ้น โดยไม่นำหลักจำนวนทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายว่ามีจำนวนมากหรือน้อย มาพิจารณาเพิ่มโทษผู้กระทำผิดให้หนักขึ้นแต่อย่างใด ตามปัญหาในการตัดสินคำพิพากษาศาลฎีกาของไทย ไม่ว่าจะเป็นเกิดความเสียหายเป็นทรัพย์สินจำนวนเท่าใด จำเลยจะรับโทษไม่เกินที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 เนื่องจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการหลอกลวงก็ควรจะมีการกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดตามความเสียหายของมูลค่าของทรัพย์สินนั้น เพื่อให้เกิดอัตราโทษที่เหมาะสมกับความอุกฉกรรจ์ที่ผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้นด้วย เพราะมีฉะนั้นแล้ว ผู้กระทำผิดฐานฉ้อโกงอันได้ประโยชน์จากทรัพย์สินของผู้ถูกหลอกลวงหรือของบุคคลที่สามเพียง 1000 บาท ย่อมต้องได้รับโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำผิดฐานฉ้อโกงอันได้ประโยชน์จากทรัพย์สินของผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามเป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท หรือ 1,000,000 บาท ซึ่งเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ย่อมเกิดความไม่เป็นธรรม

ประเด็นปัญหาที่สี่เกี่ยวกับการนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ กล่าวคือ ความผิดฐานฉ้อโกงเป็นความผิดอันยอมความได้หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความผิดต่อส่วนตัว ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่รู้เรื่องความผิดและตัวผู้กระทำผิดเป็นอันขาดอายุความ” จากมาตราดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดขึ้นตอนและเงื่อนไขในการดำเนินคดีประเภทนี้ ไว้อย่างเข้มงวดกว่าความผิดอาญาต่อแผ่นดิน ทั้งยังมีอายุความที่สั้นมากเพียง 3 เดือน เท่านั้น ดังนั้น ผู้เสียหายจากการกระทำผิดอันบัญญัติว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ จะต้องรีบดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีด้วยตนเองให้ทันภายในระยะเวลา 3 เดือน มิฉะนั้นจะหมดสิทธิที่จะดำเนินคดีทางอาญาเอากับผู้กระทำผิดได้อีก

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้หย่อนความสามารถ ได้แก่ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถการนำอายุความ 3 เดือนมาใช้บังคับกับผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถด้วยนั้นย่อมไม่เหมาะสม เพราะบุคคลดังกล่าวไม่สามารถคิดหรือตัดสินใจได้ดีเท่ากับผู้ที่บรรลุนิติภาวะบุคคลที่ได้มีความวิกลจริตหรือมีความสามารถเต็มที่จึงไม่ควรที่จะใช้อายุความซึ่งมีระยะเวลาเท่ากัน นอกจากนี้ บุคคลผู้หย่อนความสามารถ ยังขาดความรู้

ความเข้าใจว่าตนเองจะต้องดำเนินคดีทางกฎหมายเอากับผู้กระทำความผิดอย่างไร ทำให้ไม่ได้ทำการร้องทุกข์หรือร้องทุกข์ไม่ทันเวลา 3 เดือน อีกทั้ง ในหลายกรณีผู้เสียหายอาจเกิดความอับอายหรือเกรงกลัว ไม่กล้าบอกผู้ใดเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นหรืออาจถูกผู้กระทำความผิดหลอกลวงหรือข่มขู่ ทำให้คดีขาดอายุความไปก่อน เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้ดูแล ของผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งเป็นผู้หย่อนความสามารถนั้นมาทราบภายหลัง ก็ไม่สามารถดำเนินคดีเอาผิดทางอาญากับผู้กระทำความผิดได้ ทั้งที่การกระทำความผิดดังกล่าวมีความผิด และสมควรได้รับโทษตามกฎหมาย ปัญหาดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงช่องโหว่ของกฎหมายเป็นการเอื้อให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นโทษ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้เสียหาย และทำให้กฎหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาการร่วมกันกระทำความผิดฐานฉ้อโกงตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเหตุการณ์ในความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 ซึ่งปัจจุบันมีบัญญัติไว้เพียง 2 อนุมาตรา ให้เพิ่มเติมการกระทำความผิดโดยร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เป็นเหตุการณ์อีกอนุมาตราหนึ่ง โดยการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 โดยบัญญัติว่า

“ถ้าในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงผู้กระทำ

เพิ่มบทบัญญัติ (3) “โดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป”

2. ปัญหาการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงโดยอาศัยความเชื่อทางศาสนา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเหตุการณ์ในความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 ซึ่งปัจจุบันมีบัญญัติไว้เพียง 2 อนุมาตรา ให้เพิ่มเติมการกระทำความผิดโดยอาศัยความเชื่อทางศาสนา เป็นเหตุการณ์อีกอนุมาตราหนึ่ง โดยการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 โดยบัญญัติว่า

“ถ้าในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงผู้กระทำ

เพิ่มบทบัญญัติ (4) “โดยอาศัยความเชื่อทางศาสนา”

3. การกำหนดจำนวนความเสียหายหรือจำนวนทุนทรัพย์ในความผิดฐานฉ้อโกง ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเหตุการณ์ในความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 ซึ่งปัจจุบันมีบัญญัติไว้เพียง 2 อนุมาตรา ให้เพิ่มเติมการกระทำความผิดที่ได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินเป็นจำนวนมากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป เป็นเหตุการณ์ อีกอนุมาตราหนึ่ง โดยการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 โดยบัญญัติว่า

“ถ้าในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงผู้กระทำ

เพิ่มบทบัญญัติ (5) “ได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินเป็นจำนวนมากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป”

4. การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ กรณี ผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้เริ่มนับเมื่อผู้มีอำนาจจัดการแทนรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำ

ความผิด จะเป็นการขยายอายุความร้องทุกข์ของบุคคลผู้หย่อนความสามารถให้ยาวออกไป โดยอายุความร้องทุกข์จะยังไม่เริ่มนับจนกว่าผู้มีอำนาจจัดการแทนจะรู้ โดยบุคคลผู้หย่อนความสามารถยังมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ด้วยตนเอง และในกรณีผู้มีอำนาจจัดการแทนรู้เรื่องและตัวผู้กระทำความผิดก็มีเวลาเหลือเพียงพอที่จะทำการร้องทุกข์ได้ทัน เป็นการรักษาสติสิทธิให้กับบุคคลผู้หย่อนความสามารถได้อย่างดียิ่ง โดยการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 96 โดยบัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

ในกรณีผู้เสียหายตามวรรคหนึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ ให้อายุความสามเดือนเริ่มนับแต่วันที่ผู้มีอำนาจจัดการแทนรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด”

เอกสารอ้างอิง

เอกอุต์ เอช. **กฎหมายอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2477.

หยุด แสงอุทัย. **กฎหมายอาญา ภาค 2-3**. พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

คณิต ณ นคร. **พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร:วิญญูชน, 2553.